

Wespendief: telinstructies op de Sovon site, juni 2018

Pernis apivorus

Methode

Broedparen lokaliseren

Tijd van het jaar

Eind april t/m eind augustus

Datumgrenzen

20 mei t/m 10 augustus

Tijd van de dag

Van enkele uren na zonsopkomst tot in de avond.

Aanwijzingen

Eigenlijk alleen te inventariseren door controle van bekende oude roofvogelnesten en eventuele nesten van Wespendief uit voorgaande jaren, in combinatie met overige waarnemingen aan het begin van de broedtijd (balts) en langdurige observatie in juli-augustus (voedselvluchten). Interpretatie van waarnemingen anders extreem lastig!

Controle nesten

- Broedt soms op oud nest van andere grote roofvogel. Vaak weinig ophoging van nestrand, tot en met juni worden weinig groene takken aangebracht, daarna meer;
- Broedende vogel drukt zich en is vaak onzichtbaar (oog soms zichtbaar door takkenrand);
- Zelfgebouwde nesten uit voorgaande jaren zijn herkenbaar aan het formaat (kleiner dan Havik en Buizerd, dunnere takken), veelvuldig gebruik van blad als nestmateriaal (in loofbos en beschaduwde positie);
- Nieuw gebouwde nesten (eigenlijk alleen bij toeval te vinden) veelal bijna onwaarschijnlijk klein.

Overige waarnemingen mei-juni

Voorjaarsbalts is kort, in sommige jaren vrijwel ontbrekend en niet direct aan nestplek gebonden. Let op undulerende ratelroep vlak voor eileg (uitsluitend vlakbij nest).

Waarnemingen juli-augustus

- Ruiveren (schaars, maar kunnen aandacht vestigen op territorium; vliegveren met onregelmatige bandering, kop- en rugdekveren met witte basis en scherpe kleurovergangen haaks op de schacht), echter zie Bijzonderheden.
- Vliegactiviteit in juli en begin augustus geeft idee over aantal broedvogels (en evt. nestomgeving) en niet-broedvogels (aandeel kan hoog zijn). Langdurige observatie vanaf goed uitzichtpunt nodig. Alle exemplaren noteren met details over verenkleed (sekse, tekening, ruipatroon) en vliegrichting (intekenen).
- Speciale aandacht voor voedseltransport naar nest (strakke lijn, intervallen van ca. twee uur; kleine prooi - tegen lichaam geklemd - soms nauwelijks te zien) en herhaaldelijk vanuit dezelfde plek in bos opstijgende vogels. In grote gebieden verschillende observatiepunten uitkiezen.
- Grondige controle van veronderstelde nestlocatie kan nest opleveren (maar vaker frustratie).

Vliegende vogels zonder duidelijke bestemming

Vlinderende vogels in juli-augustus hebben veelal geen nest. Waarnemingen van mannetje

wijzen eerder op nabijheid (enkele km) van nest dan die van vrouwtje (kan tot op tientallen km foerageren!).

Interpretatie

Nestindicatieve waarneming (nestbouw, transport voedsel naar nest, alarm, afvliegende ouder, jongen op nest) telt altijd.

In geval van paar in broedbiotoop, zang en/of balts:

moet er 1 waarneming zijn in de periode 20 mei t/m 10 augustus en in totaal 2 waarnemingen in gehele periode

In overige gevallen (adult in broedbiotoop):

moet er 1 waarneming zijn in de periode 20 mei t/m 10 augustus en in totaal 3 waarnemingen in gehele periode

Fusieafstand

2000 m

Bijzonderheden

Ruiveren

Niet zelden nabij sperwernest, en dan veroorzaakt door agressie van Sperwer jegens aanwezige Wespandief, en niet per se territoriumindicatief voor Wespandief. Meerdere staartveren bijeen wijzen op schrikrui.

Observatie vliegactiviteit

Ga uit van een waarneemcirkel met een straal van ca. 1,5 km, waarbinnen de meeste activiteit kan worden opgemerkt en een radius van 3 km waarbuiten vogels niet meer kunnen worden ontdekt of gevolgd. Inschatting van afstand is belangrijk bij interpretatie waarnemingen (en traceren nestlocatie) maar lastig; **vogel in de regel verder weg dan aangenomen wordt!**

Individuele herkenning

Gedetailleerde notities, tekeningen of foto's van verenkleed zijn behulpzaam bij het herkennen van individuen. Bedenk echter dat kenmerken door afstand en ander licht anders kunnen uitzien.

Bij het nest

Nest vaak buitengewoon lastig te vinden, mede door schaarse aanwijzingen: amper poep onder nest (pas in late jongenfase, vaak vergezeld van lege wespenraten, die echter zeer snel verpappen na regen), geen braakballen (deel poep drolvormig en donker, als braakbal), weinig bedelgeluid (jongen laten na uitvliegen hooguit heel zacht geluid horen wanneer ouder met prooi arriveert). Geplukte niet- of net-vliegvlugge jongen (gepredeerd door Havik, vrij gewoon tegenwoordig) zijn overigens een goede indicatie voor een nabij nest!

Buiten broedtijd

Nest na de bladval nog steeds herkenbaar aan overdadig loof op de nestrand (maar pas op voor afgevallen blad). Pas op voor verwarring met Eekhoorn-nest (maar dat is doorgaans bolvorming en in buitenste takken gevestigd).

Broedbiologie

Gebonden aan doorgaans grotere bosgebieden, zowel loof- als naalddhout, vaak met enige afwisseling (o.a. kaalslagen, drassige plekken), soms echter in monotone opstanden, kleine (loof)bosjes of zelfs vrijstaande boom.

Nest in oude boom, vaak tegen stam, soms in kroon. Eileg eind mei tot half juni. Eén broedsel per jaar, vrijwel steevast 2 eieren, broedduur 30-35 dagen, nestjongenperiode 35-40 dagen. Jongen worden nog ongeveer 14 dagen na het uitvliegen verzorgd door het mannetje (vrouwje vaak al vertrokken), en blijven daarna nog enige tijd in het broedgebied alvorens ook weg te trekken.

Het is normaal dat slechts een deel (40%) van de populatie tot eileg overgaat.

Literatuur

Bijlsma R.G. 1997. Handleiding veldonderzoek roofvogels. KNNV uitgeverij, Utrecht.

Broedtijd

Wespendieven arriveren in mei in de broedgebieden en verlaten deze uiterlijk in september. De broedverspreiding is lastig in kaart te brengen: een aanzienlijk deel van de aanwezige vogels komt niet tot broeden, terwijl het opsporen van broedgevallen een tijdrovend werk is. Desondanks is wel duidelijk dat de Wespendief in de meeste grote bossen nestelt, met uitzondering van gebieden waar mogelijk te weinig voedsel is. De landelijke verspreiding lijkt sinds 1975 ruimer te zijn geworden, deels doordat bossen ouder en geschikter werden. Intensiever onderzoek speelt echter eveneens een rol. De aantallen nemen sinds 1990 vermoedelijk licht maar gestaag af, net als in veel gebieden elders in Europa.

Buiten broedtijd

Als echte zomervogel is de Wespendief zelfs in de laatste dagen van april nog zeldzaam. De voorjaarstrek in mei is meestal onopvallend, maar soms worden in de tweede helft van die maand groepen tot enkele tientallen gezien. De wegtrek begint al in juli en loopt door tot begin oktober. Eind augustus en begin september is er in bepaalde jaren massale doortrek van noordelijke vogels, met name in de zuidoosthelft van het land. Net als in het voorjaar hangt dit samen met de weersomstandigheden, waarbij krachtige oostenwinden soms (maar lang niet altijd) voor een toestroom van trekkers boven Nederland zorgen. Waarnemingen na begin oktober zijn uitermate schaars.